

Nation's Nemesis

פרשיות אחרי-קדושים תשע"ז

Artscroll - Shema Chof 2

3. מִצְרַיִם... עֵיפָט... Canaan. These two lands, the one where Israel had dwelt for 210 years and the one to which they were going, were the most morally decadent in the world. By stressing the parts of those lands in which the Jews dwelled and to which they would be brought, the verse implies that those areas were the worst sections of the respective countries (Rashi; Sifra). God specifically warned the Jews to be alert to the challenge of their past and future homes because people must be especially alert to the lures of their environment. It is tempting to justify sin on the grounds that "everyone" does it.

The deeds of the Canaanites and Egyptians were the most abominable of all the nations. The apparent implication is that there is no harm in imitating the foul deeds of nations that are not evil — but this cannot be so. By singling out these two nations, the Torah teaches Jews never to think complacently that as long as they do not commit the vulgar and obscene sins epitomized by Canaan and Egypt, they will not be corrupted by lesser sins. By focusing on the worst nations, the Torah indicates that sin is a progressive process: "Ordinary" transgressions inevitably lead to more serious ones, until the sinner descends to the morass of Canaan and Egypt. Thus, a Jew must scrupulously avoid even the first step on the road to corruption (R' Moshe Feinstein).

18 **H**ASHEM spoke to Moses, saying: ² Speak to the Children of Israel and say to them: I am HASHEM, your God. ³ Do not perform the practice of the land of Egypt in which you dwelled; and do not perform the practice of the land of Canaan to which I bring you, and do not follow their traditions. ⁴ Carry out My laws and safeguard My decrees to follow them; I am

Forbidden Relationships

4
"אמר רבי ברכיה אמר הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל, כשהייתם במצרים הייתם דומים לשובתנין בין החושים, עכשיו כשאתם נכנסים לארץ כנען, היו דומין לשובתנין בין החושים, תנו דעתכם שלא תעשו כמעשה אלו, וכמעשה אלו, הה"ד "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו - וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה"

(ויק"ר כג, ז)

3
כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה וגו'. לרבותא נקט אשר ישבתם בה, ואשר אני מביא אתכם שמה, כי מסתמא יוסף בירך לאחיו ולבית אביו המקום שאינו מקולקל כל כך, כיון שלא ילמדו ממעשיהם הרעות הבאים, וכן מסתמא הקב"ה בירך לישראל המקום שאינו מקולקל כל כך, שלא ילמדו מהם שהיו זאמר ונסתו בו (ל) מעט מעט עבדו מפניו, וקודם שיגיש את כולם יש לחוש פן ילמדו ממעשיהם, על כן אמר שאפילו כמעשיהם לא תעשו וקל וחומר דשאר תועבות מצרים אשר לא ישבתם בהם, וקל וחומר דשאר האומות:

6
אלילים, והשה שימש להם לאלוהים אותו עבדו (ואשר על כן נקראת השבועה שקודם חג הפסח "שבת הגדול", ראה בטור ובכל המפרשים).

אם נדקדק בלשון הפסוקים נמצא שבעשרת הדברות נאמר הציווי בלשון מעש על עצם העבודה לאלוהים אחרים: "לא תשתחוהו להם ולא תעבדם וגו'" ולא יהיה לך אלוהים אחרים וגו', ואילו בפסוקים שלאחר מכן וכן בפרשתנו הציווי הוא כללי ולא על עצם עבודת האלילים אלא על ההליכה אחריהם: "לא תלכו אחרי אלוהים אחרים וגו'", וציווי זה אינו מדבר על העבודה עצמה אלא על ההליכה אחרי אלוהים אחרים, על עשיית דברים שמהם אפשר להגיע ח"ל לעבודת אלילים ממש, כגון ההתפעלות מעבודה זרה שזוה אינו לא פסל ולא תמונה. או דברים שאדם משועבד להם וסוגר להם שזו אינה "עבודה" של עבד זרה, אבל זו הליכה אחרי אלוהים אחרים. וכן בעניני ערוה וזימה שאיסוריהו נתפרשו בתורה בצורה הכי ברורה, אבל ישנם דברים שאינם ערוה וזימה ישרים אלא עקיפה, כמו ההתפעלות מערוה, כמו קריאה על עסקי זימה וערוה או עשיית דברים שהם מסממניה של הזימה (כמו חיבוק ונישוק אסור) ועל כל אלה הוזהרו התורה בפרשתנו.

5
אלה הדברים

הרי כולנו בצווינו לקיים תרי"ג מצוות מהם מצוות לא תעשה ומהם מצוות עשה, ואם כן, לשם מה התורה צריכה לשוב ולהזהיר אותנו "במעשה ארץ מצרים וגו' וכמעשה ארץ כנען לא תעשו וגו'". הרי ממה נפשך, אם ציווי זה נכלל באחד ממצוות "לא תעשה" שבתורה, כי אז אין צורך להוסיף אזהרה זו בפרשתנו, ואם זה לא נכלל באחד ממצוות "לא תעשה" שבתורה, כי אז יש להביא מדוע זה לא נכלל, וגם מדוע אין התורה מציינת מה המעשה של ארץ מצרים וארץ כנען בהם אין ללכת.

והנה בפרשת "ואתחנן" (דברים ו, י) נאמר: "והיה כי יביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר נשבע לאבותיך וגו' השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך וגו' לא תלכון אחרי אלוהים אחרים מאלוהי העמים אשר טביבותיכם. כי אל קנא ה' אלוקיך בקרבך וגו'". ואף כאן יש להקשות, שהרי ציווי מפורש הוא בתורה, בעשרת הדברות שנאמרו באותה פרשה: "לא תעשה לך פסל וגו'" "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני וגו'" "לא תשתחוהו להם ולא תעבדם וגו'" ואם כן לשם מה צריכה התורה לשוב ולהזהיר על כך בצירוף העונש הצפוי "פן יחרה אף ה' אלוקיך בך והשמידך מעל פני האדמה".

מכל אלה נלמד כי ציוויים אלה שהזכרנו אינם נכללים באחד ממצוות "לא תעשה" שבתורה אלא דברים חדשים באו כאן.

והנה ידועים היו ארץ מצרים וארץ כנען באופן מיוחד בעבודה הזרה הרבה שעבדו בהם וכן בזימה ובפריצות שהיו שטופים בהם וכפי שכתב כאן הרמב"ן: "...שהיו הכנענים בהם רעים וחטאים כאשר אמר בסוף כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ ועל דעת רבותינו בתו"כ היו גם המצריים שטופים בזימה בכל העריות ובזכר ובבהמה והוא האמת וכו', עכ"ד. וכן ידוע שבמצרים היו עובדים

By repeating וְבַחֲקֵיהֶם לֹא תִלְכוּ, not to follow their statutes, after already warning us not to act as the Egyptians and Canaanites did (לא... קַמְעֵשׂוּ... תַעֲשׂוּ), the Torah is implying that even their positive practices (e.g. their more advanced law codes) should not be adopted by Klal Yisrael. While the Torah certainly recognizes the need for the Gentile world to adopt legal systems of their own — to the extent that developing a law-abiding society is one of the seven Noachide Commandments — their laws solely exist for the purpose of enhancing life in This World. If Klal Yisrael were to adopt (וְנִחַן) the legal principles of their non-Jewish neighbors they might do well in This World, but at the risk of forfeiting Olam Haba. It is only through Torah and mitzvos — uniquely designed by HaKadosh Baruch Hu to ensure Klal Yisrael Olam Haba as well as Olam hazeh — that we can attain our potential.

This distinction is corroborated by the shift between the expression אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, I am Hashem, your God, used in the first pasuk and אֲנִי ה', I am Hashem (without expressing Hashem's unique bond with Klal Yisrael), in the second pasuk. If we are motivated to observe Torah and mitzvos, לָלֶכֶת בְּהֶם — to go with them to the ultimate reward of Olam Haba, then אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, I am Hashem, your God — you

פירש"י וז"ל, מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות, עכ"ל. והקשה בכ"ל יקר, שזה הענין תמוה שהרי אסור לעשות אף כמעשה שאר האומות ואף הטובים שבהם.

ויש לומר, שלאזהיר שלא לעשות אף כטובים שבהם אמר, שהרי ראייתם מה שנעשה ממעשה הגויים אשר אינם נוהרים מכל הדברים המביאים לידי כל התועבות, ונוהרים רק מלעשות התועבות עצמן, שאינו כלום, שבאים מזה לכל התועבות שראיתם במצרים וכנען, ולמדנו מזה שאינו כלום מה שיצונו שלא לעשות התועבות, אלא שצריך לצוות שלא יעשו אף הדברים שאינם עדיין התועבות אבל יביא זה להתועבות, כהא שמעמיד הבן על פתחי זונות וסומך שלא יחטא מצד שאמר לו האב שלא לעשות, והעידו חז"ל (ברכות לב ע"א) דמה יעשה הבן שלא יחטא, וודאי יחטא, שצריך משמרה למשמרה, וזה משמיענו הקרא שציוה שלא לעשות כמעשה הגויים אף הטובים שאינם נוהרים רק מהחטאים עצמן, שאינו כלום, כי בא מזה למעשה מצרים וכנען אשו מקולקלים מאד⁴¹.

11

ביומה בכל העריות ובזכור ובבהמה, והוא האמת כי גם קרש היה בארץ בזכור, מאז ועד עתה, והכתוב מעיד בהן "בני מצרים שכניך גדלי בשר" (ויקרא טו, כג) - ואומר "אשר בשר תמורים בשדם ותקמת סוטים וקמחם" (שם טו, כ). והבשר כנוי וכן "זב מבשרו" (לעיל טו, ב) "דם יהיה זובה כבשרה" (שם פסוק יט).

חובה על האדם לקשר את חייו המעשיים, עד כמה שניתן, אל דרך התורה והמצוות. אם לא יעשה זאת, לא ישרו חייו כפי שהם, אם יצונו פונה לילך באותה דרך, אז בהכרח יגיע, במקום או במאוח, לכיוון "השעירים", השרים, המבטאים את כוחות הטומאה, הליכה שלא בדרך הנכונה הרי היא מתפרשת כמפנית לארץ מצרים!!! על כל-המשמע מכך!

וביתר שאת - כאמור בסמיכות לציוני הנ"ל - אמנם מצויים אנו כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו, אך לבד מכך באה ההוראה "ובחוקותיהם לא תלכו". אי קישור החיים לקדושה, גורר הליכה בדרכי הגויים במובנה הרחב, והידרדרות כלל החיים למעשי חוּבָה. ועל זה הזהיר הכתוב לא לעשות כמעשה חיינו כי מבלי-שישום האדם את לבו על דרכיו - להנעו מעשים שפלים אלו - עלול הוא למצוא את עצמו עושה זאת, על אף שהם מעשים מגונים ופלים ביותר.

והחשש, הלא ודאי מוצדק זהו...

הנפש צריכה לקבל מזון בכל יום מחדש

וכפי שביאר בזה מן הגרא"מ שך זצוק"ל כמבא בספר "מראש אמנה":
כאמת, קשה לו לאדם שיכנס בלבבו איהו שהוא פחד ותשש פן יגיע לידי מעשים כאלו, אבל הבורא יתברך היודע יציר מעללי איש, הוא היודע כי "אל תאמן בעצמך", והראיה לכך מהרואה סוטה בקלקולה שהוזהר להזיר עצמו מן היין, ורק זה ימנענו מלהגיע לידי מעשה מגונה ומאוס שכזה. אמנם נראה, שכיון שאמר הכתוב בעלמא:

א] פירש"י וז"ל, "ובחוקותיהם לא תלכו", מה הגיח הכתוב שלא אמר, אלא אלן נמוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות, רבי מאיר אומר אלן דרכי האמורי שמנו חכמים, עכ"ל.

"חוקת הגויים", אין הכוונה לחוקיהם ודיניהם [דוגמת "חוקים ומשפטים"] אלא הכוונה הוא לדברים שהם חקוקים ומושרשים בדרכי חייהם כדוגמת הטרטיאות ואצטדיאות שהביא רש"י.

לכאורה יש לתמוה על הציוני האמור כאן, שנאמר בעת שלם ישראל היו לאחר ההכנה למתן תורה, ק"ו לאחר שאף קיבלו את התורה, הנה לכאורה נראה שעדיין היה חשש שיתנהגו כאנשי ארץ מצרים, והלא תועבות מצרים היו בדייטא תחתונה, וכי עדיין יש חשש שיגיעו לשפל כה גדול.

והנה ראיתי שהשפת אמת עומד על הענין, וכי וז"ל, לא מעשה ארץ מצרים ממש, כי כבר היו בני ישראל עדה קדושה, ומה שייד להזהירם מלעשות כחוטאים האלה. אבל הפירוש, שלא יהיה נדמה שום מעשה איש הישראלי למעשה הרשעים אשר כל מעשיהם לגשמיות בלבד. אבל בני ישראל צריכים לקדש כל מעשיהם להדביקים בשום חיות וליקח מהם חיות. כי המעשה צריך להיות רק תכלית הליכת האדם בעבודת הבורא יתברך, ולפשוטי בני ישראל המכוונים לאכול ולשתות להוסיף כוח בעבודת הבורא ברוך הוא גם כן בכלל ללכת. ומה גם לצדיק שכל מעשיו לשם שמים, וכן בכל מעשה מצוה שאדם עושה צריך להיות המכוון לבוא עי"ז ליותר קדושה שיוכל להוסיף בכל עת ממדרגה למדרגה, כענין מצוה גוררת מצוה. ולא יהי נעשה המצוה רק להיות נפטר מחיובה, רק אורכה לזכות עי"ז למצות אחרות כמ"ש שכר מצוה מצוה. והיינו "ללכת בהם" כו' וליקח מהם חיות כמ"ש "וחי בהם", עכ"ל.

בשפ"א מבואר כאן יסוד גדול. אדם יכול להתנהג עפ"י ההלכה, הוא אינו סוטה מדברי השו"ע, אבל פנימיות מעשיו אינה שונה מתוכן מעשיהם של אנשי מצרים - שניהם עוסקים בדבר אחד - בגשמיות וביקוש תאוות עולם הזה!

עמק הפרשה * ובחוקותיהם לא תלכו

הליכה שלא בדרך הנכונה - מובילה לארץ מצרים

נראה שביאור הדברים וסוד הענין טמון בדברי הרמב"ן כאן שכתב וז"ל:
"כמעשה ארץ מצרים. על השעירים הנזכרים. (שנאמר בפרק יז פס' ז: "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זוגים אחריהם", והענין לשעירים). "וכמעשה ארץ כנען", על העריות, שהיו הכנענים בהם רעים וחטאים כאשר אמר בסוף (פסוק כו) "כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ", ועל דעת רבותינו בתורת כהנים (אחרי ט, ג) היו גם המצרים שטופים

12 מטרת הגוי - לקדש את הגשמות

אכן נראה לפי זה לומר שזהו הטעם בשלו הביאה התורה כאיסור בפני עצמו את הדין של "ובחוקותיהם לא תלכו", מלבד הענין של "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו", משום שבאה התורה כאן לדבר על עיקר החובה להתרחק מעצם התרבות של מצרים ושאר האומות אשר עיקר עולמם הוא לקדש את הגשמיות, ולכן התורה והתאוה הגופנית, שהרי כל מגמתו היא להיפך הגמור - להתקדש להתקרב לבורא ולזכך את גופנו וממילא את נפשנו ונשמתנו.

לכן אף נקטה התורה לשון "ובחוקותיהם לא תלכו", כי לא רק לעשות אסר הכתוב, אלא אף ללכת אסור, אל תלך למקום אשר בו תוכל להיות מושפע ח"ו לרעה, באמצעות התקררות של רגש סוטים לעבודת ה', שהרי ככל שיתעוררו בו ההגשות הגשמיות והחומריים כך תרבה נפשו ופנימיותו מהרגשות הרוחניים כידוע.

התורה לא רצתה שנחקה את הגויים ואת תרבותם.

גם אם אין בעיה בעצם המעשים, אין זה רצוי ואין זה הגון שעם ישראל, האמור לשמש "אור לגויים", יגדה אחר תרבותן של אומות העולם. ולהורחיקו זאת שינתה התורה ודייקה בלשונה, לא נאמר בפסוק "ואת חקיהם לא תעשו", אלא "ובחקתיהם לא תלכו". הבעיה אינה נעוצה במעשה עצמו, אלא בכך שאדם הולך אחרי הגויים ומנסה להידמות להם. אם אומות העולם עושות כן, ישנו איסור לנהוג באותה הדרך.

14

בשעה שכל העולם רומס ודורך האחד על חברו, בני העם הנבחר צריכים לנהוג כבוד זה בזה כראוי לבני מלכים.

בזמן שכל העולם עובד עבודה זרה, משועבד לתאוותיו וליצריו, בני ישראל עליהם נאמר "עם לבדד ישכון", צריכים להגדיל ולפרסם את שמו של ה' בעולם.

כאשר כולם נוהים כעיוורים בארובה אחר תכנים ריקניים ונבובים, חסרי ערך והורסי חינוך, אנחנו צריכים למחות, ולייצג את דעת התורה ברמה ובגאון.

15

עלינו לדעת בידיעה ברורה כי תורתנו הקדושה היא המקור לכל החכמה והמורא לכל הבעיות, והפתרון לכל הספיקות והממלאת בשמחה עצומה את כל הדבר בה והולך בדרכיה. היא המפה למציאת התכלית המבוקשת למילוי ייעודנו עלי אדמות, ורק על ידה נוכל לבצע את השליחות שלנו בעולם. נסיך שיש לו את כל מה שהוא צריך ורוצה בארמון המלוכה לא צריך, וגם לא ירצה, לחפש שום דבר בכפרים נידחים. אין לנו שום צורך בחוקים של עמים זרים וחכמות חיצוניות ללא בסיס, הנשענות על משנת קנה רצוף. לנו יש מסורת של אלפי שנים עם בסיס מוצק ויסודות חזקים ואיתנים, וכל מה שאנו צריכים זה בסך הכל... להתחבר למקורות שלנו כדי לחזור לארמון המלוכה ולקבל את כל רצוננו.

לימוד גדול למדנו מפרשה זו - עד כמה השפעת העולם והסביבה אשר אדם חי בצילה עלולה להשפיע על חייו, בין לענין דברים אשר נראים לו דברים של מה בכך, דברים אשר יכול האדם למצוא אולי סיבות להתחיל לעיתים אף עלול לטעות ולהשוב שאדרבה טוב הוא עושה.

16

ראשית, היא אסרת לאמץ את התנהגותם הקולקלת של מצרים וכוונן.

רשי מדגיש וכותב, ששפורה דיברה דווקא על מצרים וכוונן, כיון ש"מעשיהם של מצריים" ושל כוונניים מקולקלים מכל האומות, מדובר במעשים מתועבים ופסולים, שאת חלקם מזכירה התורה בהמשך הפרק, קשהיא מפרטת את איסורי העריות.

בנוסף, אסרת התורה לחקות את "חקיהם" של אותן אומות.

כאן כבר לא מדובר במעשים מתועבים, אלא במעשים הנראים סתמיים, שאין בהם שלילה מצד עצמם, ופעמים שאפילו יש שיראו בהם דבר טוב ומועיל שכדאי לחקותו, גם זאת אסרה תורה, כדיוק כמו שמנקודת ראותנו אין חיוב בכלאיים או בפרה אדומה.

זו כוונת הכתוב. עצם האיסור לעשות מעשים האסורים ולהתנהג במנהגים המקולקלים של ארץ מצרים פשוט וברור הוא, אך לא רק זה, אלא אף דברים הנראים כנייגונים של הליכות חיים מעודנים וגינונים של כבוד, כביכול, הנובעים מחוקי הגויים, שלכאורה אפשר לחשוב שאין בהם כל פגם או קלקול, גם עליהם חל איסור לילך בדרכם ואיסור לחקות ולהעתיק את חוקיהם, והרי זה נכלל בפסוק "ובחקתיהם".

17

ולכן, פעמים שיש לאדם נסיון בנוגע לפעולה מסוימת, והנה כל עינוו וספקותיו טובים הם לדבר אחד - האם הדבר מותר על פי שו"ע או לא. אבל האמת שפעמים הרבה והשאלה היא הרבה יותר מהותית, היא אינה נוגעת להלכה או מצוה מסוימת, היא נוגעת לכל המצב הרוחני של האדם, פעמים והמעשה אשר לפניו הוא נדון בין מעשה נמרוד למעשה אברהם, יתכן שאדם יעשה חטא בעוכרו על סעיף בשו"ע, שגם זה דבר חמור ונורא אך מ"מ הוא לא יצא מכלל ישראל, ומאידך אדם יכול לעשות מעשה שאינו נוגד שום ס"ק במשנ"ב, אבל הוא מנוגד לכל המהות של בן האומה הישראלית!

מה מוסיפים כאן המילים "אשר ישבתם בה", או "אשר אני מביא אתכם שמה".

"מצוות פרישת העריות הוא דבר שנמשו של אדם מחמדתו ואונסתו עליהם לעשותם, זולת בהתעצמות הרחקת ב' דברים מהאדם והם מרחק הרגש ראית העין ומרחק בחינת החושב, ואם שני אלו לא יעשה, אין אדם שליט ברוח זה לכלותם ממנו כי כל שלא תהיה לו הרחקת הרגש הראות בדבר הגם שירחיק בחינת החושב לא ישלוט בעצמו לכלות ממנו הכרח החשק וכו'. ובה נבא אל הביאור וכו' ואמר כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם, מי הגם שישבתם במקום שאנשיה בני זנונים ולא תמנע מכם בחינת החושב לצד ושיבתכם ביניהם, כל הזמן שהוא כאומר אשר ישבתם בה וכו' אעפ"כ אנכי מצוה אתכם שתעצמו לנצח החשק וכו'. ואמר עוד וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה, כי אע"פ שאתם באים למקום אשר שם וכו' - אין דחיפה לחטא, מצד טבע הארץ, שהרי אדרבא, הארץ עצמה, "מחכימה" היא, והשכינה שוכנת שם, אעפ"כ "בראותנו" את "מעשי ארץ כנען", תתעורר "בחינת הראות" מחייב אני אתכם לבלתי עשות כמעשיהם" וגו' (אור החיים שם)

עד כדי כך! "אין אדם שליט ברוח זה לפלותם ממנו".

הרי זה נורא ממש!

האיד אפסור, אם כן, לצוות את ה"לא תעשו"! הלא כבר, כלשונו של האור החיים, "אנוס הוא בהם".

צא ולמד את המשך דבריו של האור החיים שם:

"ולצד שיאמר אדם כי אין מעצור ברוחו בדבר זה, שכן הקדים ה' בתחלה דברו הטוב ואמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם, כי כן אמת במין האנושי זולת ישראל ישנו בטענה זו כי לא ימצא בכוחו למנוע עוצם חשקו ממנו, משא"כ אתם בני ישראל לצד היותו ה' אלקיכם והוא השגת אלקותו בכח האלקי נוצח הכח הטבעי גשמי, כי הצורה תשלוט בחומר כשיסכים איש ישראל להתדבק בה' אלקיו ישלוט בטבעו, והוא כאמרם ז"ל שאמרו הצדיקים לבס מסור בידם, והרשעים הם מסורין ביד לבס" וגו'.

כי סגולה מיוחדת היא אשר הוטבעה על ידי הבורא עולם, בנפש

הישראלית דווקא, הלא היא -

כח ההשגה באלוקות!

סגולה זאת, אינה בנמצא אלא אצל הישראל. לגויים, אין בנמצא סגולה כזאת.

ולכן, פעמים שיש לאדם נסיון בנוגע לפעולה מסוימת, והנה כל עינוו וספקותיו טובים הם לדבר אחד - האם הדבר מותר על פי שו"ע או לא. אבל האמת שפעמים הרבה והשאלה היא הרבה יותר מהותית, היא אינה נוגעת להלכה או מצוה מסוימת, היא נוגעת לכל המצב הרוחני של האדם, פעמים והמעשה אשר לפניו הוא נדון בין מעשה נמרוד למעשה אברהם, יתכן שאדם יעשה חטא בעוכרו על סעיף בשו"ע, שגם זה דבר חמור ונורא אך מ"מ הוא לא יצא מכלל ישראל, ומאידך אדם יכול לעשות מעשה שאינו נוגד שום ס"ק במשנ"ב, אבל הוא מנוגד לכל המהות של בן האומה הישראלית!

— על ידי יצירת מחסום בפניהם.

מחסום כיצד??

וכולם משנכנסו אלו אל קרבנו רח"ל, אין תקנה!!

— יש.

הכיצד?

— "ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם".

ימלאו את עצמם בני ישראל עם ה' אני ה' אלקיכם".

למילוי זה, הסגולה לא רק לחסום, אלא אף לגרש אותו, את חלאת היצר הרע הזה!

23 *Nar Vajel* ACHAREI MOS 61

up blood on the altar, just as he must offer his life to his Creator, dedicating it entirely to God.

NOT LIKE THE EGYPTIANS, NOR LIKE THE CANAANITES

God sent Moshe to the Jewish people with the following injunction:

I am God your Lord. Do not follow the ways of Egypt, where you once lived, nor of Canaan, where I will be bringing you. Do not follow [any] of their statutes [*chukim*].

(Vayikra 18:2-3)

The Talmud (*Avodah Zarah* 11a) teaches that this verse presents the specific commandment not to emulate the gentiles. If the Torah's purpose here is to distance us from the influences of all non-Jewish philosophies, why does it single out these two nations? It cannot be that these were the only nations that the Jews might ever wish to emulate; the Jewish people had long since departed Egypt and had no intention of returning there, much less of following their ways.

Rashi explains: The Torah mentions only the Egyptians and the Canaanites because they were the most corrupt and depraved of all the nations. These were the two nations whose ideologies and values conflicted most with the way of life God requires of His chosen people.

* Considering the extreme decadence of these nations, why did God choose to enslave the Jews in Egypt, of all places, and why did God allow the Canaanites, of all peoples, to settle the land that He Himself had ordained to be the territory of the Jewish people?

The world is a conglomerate of antithetical forces. As Shlomo HaMelech expressed the concept, "*Zeh le'umas zeh asah Elokim* — God made one to contrast the other" (Koheles 7:14). God created a balance in the world, such that the greater the potential for any given force, the greater the potential for its opposite. Thus, the stronger the powers of good, the greater the potential for evil; the greater the capacity for peace, the greater the likelihood of war. It is not at all uncommon to find contradictory forces and events occurring in the same place.

* It is no coincidence, then, that more wars have been fought over

Yerushalayim, the city whose very name signifies *shalom*, peace, than over any other location in the world. Since it is from Yerushalayim that eternal peace and tranquility will ultimately spring forth (*Yeshayahu* 2), Yerushalayim has been the site of a tremendous amount of bloodshed and destruction, the greatest object of envy and machination in the history of mankind.

הגויים אמנם, אינם מסוגלים להתגבר על טבעם. הם באמת אנוסים על חשקם התאוותני.

הישראלים, מהות אחרת המה. להם הכח המיוחד, להשיג אלוקותו.

ומשקנה כח ההשגה הזה את משכנו-בקרב הישראלי, "כח האלקי נוצח את פלח הטבעי".

פלאי פלאים ממש.

המשך ללמוד:

"החפץ והחשק ישנו בלב האדם, והרצון הוא במוחו, והם ב' מדרגות שנתן האדון בבני אדם, וכשתזדמן להם דבר ערוה הלב חומדו, ואין גמר בחימוד זה ויכול הרצון התלוי במוח למנוע החפץ ולא יעשנו הגם שיחמוד וכו', וצדיקים תמיד מתנהגים כסדר זה ולבם מסור בידם שהגם שיתאוו תאוה בלבם יבחר השכל שהיא הנשמה ואם ישנו באזהרה מה' או מכללי התיעוב ישלוט הרצון בו וימנע החפץ הגם שישנו אבל הרשעים וכו', ולכן אמר ה' כי אני ה' אלקיכם, פי' להיות שבחינת הנשמה בה' משרה אור שכינתו באדם בסוד אהל שכן באדם זמאד זה יש כח באדם לנצח החפץ לפני הרצון" וכו'.

נורא הוד ממש!!!

זהו המהלך —

— השכינה ממש בקרבו, "ממלאת" את רצונו. מילוי זה, הוא המכוון את חפצו וחשקו, אם ליפול שדוד לפני תאוותו, או לדחוק אותו חוצה חוצה באין מקום... התפוסה מלאה ב"יה.

וכיצד משיגים זאת?

— באים לידי ההכרה, כי "אני ה' אלקיכם". השגה למעלה מהשגה, עד כי נעשים "אלוקי".

— "האלקי נוצח את הכח הטבעי".

כי "אור שכינתו", שוכן באדם.

— ואם ישנו באזהרה מה' או מכלל התועבה, ישלוט הרצון בו, וימנע החפץ הגם שישנו.

נפלא!

☆☆☆

21 "והיה לכם לציצית וגי' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" (במדבר טו, לו)

"ליבא ועינא תרי סרטורי דעבירה"

(ירושלמי ברכות פ"א הל"ב)

הנה כי כן.

כנראה שדברי האור החיים, מפורשים הם גם בירושלמי.

— "ליבא", הוא הרצון, המחשבה.

— היצר הרע, הפועל מתוך פנימיותו של האדם, מתוך רצונו, מחשבתו, הרגשותיו ורגישותיו.

— "הרהורי עבירה".

— "עינא", היא הראיה, הקליטה מן החוץ.

— היצר הרע הפועל מן החוץ.

— החיצוני.

שני אלו, סרטורי העבירה הם. שני אלו תופסים ברשתם את המהות כולה.

ומשתפטו, קשה, קשה-מאד להשתחרר!...

— "אין אדם שליט ברוח זה לכלותם ממנו"!!!

24

It is likewise no coincidence that Egypt — where there existed more impurity and defilement than anywhere else in the world — was the nation that enslaved the Jewish people. The Jews, who were chosen by God to symbolize the consummate expression of holiness in this world, had to emerge from bondage in the very core of depravity — zeh le'umas zeh. The deeper the impurity that surrounded their enslavement, the deeper would be the holiness that accompanied their emancipation.

Likewise the Land of Israel, the locale destined for the greatest holiness and the highest spiritual values, attracts the most impure and depraved elements, of which the Canaanites were the primary example — zeh le'umas zeh. Thus it was the Canaanites who inhabited the Holy Land, which was preordained for the holy people. When they were expelled in favor of the rightful inhabitants, the contrast was striking.

THE SABBATH SHIUR

R. Miller

25

ההתנגדות מלשפת ומחדדת כחות הנפש.

Opposition sharpens one's spiritual strength.⁵³

A person is strengthened through the challenge of an opposing force. As mentioned in previous essays, the reaction against something is much stronger than an action before the situation arises. An example of this can be observed quite frequently in everyday life. When a child misbehaves, his mother may threaten to punish him, and at that time, the intense love she has for her child is temporarily forgotten. However, upon witnessing a stranger attack her child, the mother will furiously defend her child. The opposition which her child faces arouses the mother's love.

This principle has both positive and negative manifestations. This is seen clearly in the following Midrash:

א"ר לוי אמר הקב"ה. בהרבה העמידה לי צדיקים, ובבנינה העמידה לי רשעים. בהרבה העמידה לי צדיקים — דניאל וחבורתו, מרדכי וחבורתו, עזרא וחבורתו. בבנינה העמידה לי רשעים כגון אחז וחבורתו, מנשה וחבורתו, אמן וסיעתו. ר' אבא ב"כ בשם ר' יוחנן על הדא דר' לוי אמר "כי רבים בני שוממה מבני בעולה".

Said the Almighty, "The destruction of the Temple produced righteous individuals for Me, whereas its construction generated evildoers. After the Temple's destruction, there arose such personalities as Daniel, Mordechai, Ezra, and their contemporaries. When the Temple was standing, however, we find wicked people such as Achaz, Menashe, Ammon, and their

contemporaries." R. Abba said, "For the children of the desolate [Jerusalem] outnumber those of the inhabited [city]."⁵⁶

The destruction of the Beith HaMikdash generated a terrible and potent force of impurity in the world. It was precisely this factor, the reaction against evil, that caused the development of so many righteous people, individuals of such lofty standing.

Understanding this principle, we can now return to answer the question we previously presented, as to why God chose to exile the Jewish People to Egypt and Canaan, places of intense immorality and perversion.

29

inhabited by righteous individuals, who has chosen to follow the opposite path, will develop an overwhelming hatred for the ideals of the righteous, to a degree greater than one whose wickedness does not result from an exposure to true good." Those of us who are fortunate enough to reside in a place pulsating with Torah, with righteous examples to emulate, must indeed acknowledge and guard ourselves against this possible danger.

As the Omniscient Creator of all, God knows the particular strengths and weaknesses, talents and deficiencies, of each individual. It is only God Who can place His people in a situation of danger, for it is only He Who knows that they will emerge not only unscathed, but positively strengthened through the experience. No human being may deliberately place himself in a situation jeopardous to his spirituality, for he cannot guarantee himself that he possesses the fortitude to withstand the challenges he will face. However, when God places His nation in Egypt, it draws out their hidden potential, allowing latent spirituality and strength to surface and be made manifest. It was ultimately for the benefit of His people that the Almighty exiled the Children of Yisrael to that dangerous territory, the "refinery" of Egypt.

Writing about this very subject, Rabbi Dessler explains the following dictum:

בוא עובדיה שדר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם ויתנבא על עשו שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם.

Let Ovadiah, who lived among two wicked people [Achav and Izevel], without learning from their deeds, prophesy against Esav, who dwelled with two righteous people [Yitzchak and Rivkah], without learning from their deeds.⁵⁷

28

Ya'akov's brother, Esav, sank so deeply into evil that Satan himself became his guardian angel, as seen in the famous wrestling match with Ya'akov. The very essence of his being was falsehood and wickedness. His offspring, Amalek, adopting his characteristics, initiated war against the Jewish People for no apparent reason. Amalek fought a spiritual battle, opposing the truth, the purpose, that the Jewish People represent. Amalek yearned to counteract and ultimately suppress and vanquish the sublime purpose of the cosmos. This burning hatred, directed against "God and His anointed," could only develop in a descendant of Esav — Esav who had experienced goodness and yet rejected it. The great and awesome deeds he had witnessed, the holy teachings the righteous ones tried to instill in him, only further hardened his obstinate resolve. He garbed himself in the spirit of defilement, a spirit which he then transmitted to his descendants. They in turn were infused with such a love of falsehood that they were driven to fight a suicidal battle to wipe out the Nation of Truth.

It is thus that we can understand the words of the Sifra quoted earlier. It was indeed the presence of the Jewish People in Egypt and Canaan that caused, and even necessitated, the corruption of these two nations. "Opposition sharpens one's spiritual-strengths." For the Jewish People to develop and grow in the manner desired, they had to be faced with perversity and corruption.

Further, let us propose an answer to that question which we ask ourselves upon our recitation of the Shema. Do we indeed possess the strength to sacrifice our lives in sanctification of God's Name? True, in a normal situation, it might be a question left unanswered. However, were the opportunity to arise, each person would surely discover within himself the courage to forfeit his life for a higher ideal. The awesome trial with which he is faced serves to bring out the courage and determination latent within.

Applying this idea to contemporary society, one must be wary on two accounts. One who lives in an upright society, surrounded by moral and righteous individuals, is paradoxically in a situation of danger. As Rabbi Dessler writes, "Someone living in an environment

5 375

Conversely, with the steep moral decline of our age, we are in a position to react against the pervasive evil, and to develop our spirituality in a manner of extreme intensity. May we all merit to achieve that intensify of strength in the face of the ever declining society in which we live.

הנה תכונת נפשו של האדם שמתבעו הוא איש מלחמה, איש בכוחות ההתנגדות, שבה במדה שהוא נפגש בהתנגדות ומאמץ של סתירת דיעותיו

34

השלווה וההתפנקות גרמו לקלישת ערכי הנפש להחלשת דעת התורה ובעיטה בקנינים הנצחיים שהוטלו על עם ישראל, הגלות הצליחה לחצוב אורות ואבוקות ממחצב הנשמה הישראלית: תקיפות, חריפות, עזות דקדושה, וכו', אבל בהגיעם לידי מצב של מרגוע והתפנקות, הפסידו את רוחם הטהור, עזותם והתלהטותם פגה מהם.

וזוהו מה שהזהיר הקב"ה והתורה את בניי שיהיו דומים לשובנה בין החוחים, שהיו דומים לשובנה, שהתגלו בכל אומץ וטהרת לבם הצרוף בשעת חירום ושעבוד של סבל ונגישות במצרים, כי הגלות גילתה וחישפה את כל המאור שבנשמותיהם. כן מתחנן לפניכם הקב"ה, - היו כשובנה בין החוחים, אף אחרי היכנסכם לארץ כנען, אל המנוחה ואל הנחלה, אל נא ירפו מעזותם והתלהטותם ופרישותם אף בחיי השלוה, בחיי החדווה, בחיי החרות ודרור, באין נוגש ורודה עליהם.

וזוהו הנסיון הקשה ביותר שישנאו את הרע, לא מצד הכרת הרע המשתפך על פני נוגשיהם משעבדיהם, אלא מתוך הכרת הרע בעצמיותו, שיתנגד בכוחותיו החיצוניים, נגד הרע שנוץ בתוך חיי השלוה, שמפתה את האדם ומשחדו להמשיך אחר האדישות וחי התענוגים, להלחם נגד הטפת הפתויים של חיי פשרה, ללחום ולגעור בהטבע, ללחום בתגובה רבה נגד היצר של חיי השלוה ופתויי.

"יתורת הנפש" מתוך מאמר "הגלות וא"י - הנסיון והשלוה"

35

רסד אסופת ויקרא מערכות

פרשה זו אמורה, כפתיחה לאיסור עריות הכתוב בסמוך. לפי שהכנענים שטופי תאוות זימה היו, כמה שנאמר בסוף הפרשה: "כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ" (שם שם כו). ואף המצרים כן (רמב"ם שם ג). ולא עוד, אלא "שהיו מעשיהן של מצריים ושל כנעניים, מקולקלים מכל האומות" (רש"י שם). והזהירה כאן תורה את ישראל, להיות פרושים מן הכיעור.

ועדיין צריך למודעי, שהלא הדר חזר הכתוב וביאר, את העריות האסורות לפרטיהן. ואין לנו אחרות אסורות מן התורה, לבד מן המפורשות. ומה הוצרכה תורה להקדמה זו? וגם עיקר סגנונו של הכתוב צריך הנהרה: מהו "כמעשה" (בכ"ף הדמיון)? ומשמע, שהתורה באה להפריש את ישראל, לא לבד מגופן של הטומאות ששקצו בהן אותן אומות מגונות, אלא אף מן הדומה לכיעורן. ודבעתנו לזרוע אור, בנקודה עמומה זו.

36

ב. שושנה בין ההזחים

ובדברי חכמים על אתר, מצינו מדרש מתמיה. שדרשו על האמור כאן - "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו" - מקרא כתוב בשיר השירים (ב.ג): "כשושנה בין החוחים כן רעייתו בין הבנות".

"ד' עזריה בשם ר' יהודה ברבי סימון אומר, משל למלך שהיה לו פרדס נטוע, שורה של תאנים, ושל גפנים, ושל רמונים, ושל תפוחים, ומטר לאריס והלך לו. לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה, ומצאו מלא חוחין ודרדרין, הביא קצצים לקוצו, והציץ באותן המחוץ וראה בו שושנה אחת של ורד. נטלה והריח בה, ושבת נפשו עליה. אמר המלך, בשביל שושנה זו, ינצל כל הפרדס.

"כך כל העולם כולו לא נברא, אלא בשביל תורה. לאחר כ"ו זודות הציץ הקב"ה בעולמו לידע מה עשה, ומצאן מלא מים במים; זור אנוש; מים במים; זור המבוב; מים במים; זור הפלגה, מים במים. והביא קצצים לקוצו שנאמר (תהלים כמ"א): 'יהי למבול ישב'. ראה בו שושנה אחת של ורד, אלו ישראל ונטלה והריחה בשמה שנתן להם עשרת הדברות, ושבת נפשו עליו בשמה שאמרזו 'עשה ונשמע' (שמות כד.ו). אמר הקדוש ברוך הוא, בשביל שושנה זו ינצל הפרדס - בזכות תורה ישראל, ינצל העולם." (ויקרא כג.ג)

מצד זולתו שממולו, הריחו הולך ומתחמץ ומתחסן בעקשנות בדעתו והשקפתו. בה במדה שמתנגדו משתדלים לפרק ולפורר את השקפתו, הריחו הולך ונדבק ונאחו בהם ביתר שאת ומסיניף, עד כדי נכונות של נתינת נפשו ורכושו על כבוד השקפתו ודעתו, ודרך זו מאפיינת לא רק את היחיד, כי אם גם את החברה, הכלל, הלאום.

ברם ביתר שאת ובמדה גדושה, יש למצוא קוו קיצוני זה אצל עם ישראל, וכבר ציינו חז"ל במאמרם הקולע את מהותו של עם ישראל בנידון זה: "ישראל עזין שבאומות" (ביצה כה, ג). ולשבחם של ישראל נאמרה ההגדרה, ובעזות דקדושה עסקינן, ובחסדו של הקב"ה ניתנה להם מתנה זו, ומראש צורים ראה הקב"ה שעתידים ישראל לקבל את התורה, ונתונים ללעג ולהתקלקלות ולבקורת ולגזירות נוראות ואיומות.

ומה עשה הקב"ה נטע בהם את מדת העזות, את כח ההתחסנות והאומץ לעמוד בפני כל מנדיהם מונייהם ולוחציהם, ובמדת התנגדותם לשונאיהם בנפש, עוד ילכו הלך והתגבר, הלך התגבש והזדכך והתעצם בהשקפת האמונה, ובהכרת הא-ל היחיד והמיוחד ש"עליו הורגנו כל היום" ועל כבודו ועל כבוד תורתו, מוכנים אנו להקריב את נפשנו בכל עת ובכל שעה. וכמשי"כ (ויקרא לב, א) "מה לך יוצא לשרף, על ששמרתי את השבת, מה לך יוצא ליהרג, על שאכלתי מצה, מה לך לוקה בפרגול, על שעשיתי סוכה, על שנטלתי לולב, על שהנחתי תפילין, על שהטלתי תכלת, על שעשיתי רצון אבא שבשמים".

ואכן שאין עזות יותר נשגבה, מלהיות להוט לקיים אחת מן מצוות ה', אף בשעה שהסכנה אורבת על כל צעד ושעל, ומה גדלה ונשגבה הגדרת התורה במדת "העזו", שניא "יהי 'עזו' לעמו יתן" ותהלים כט, יא. כל התורה כולה מלמדת ומרגלת את האדם הישראלי למדת עזות-הנפש, עזות של אמת, עזות של קדושה, עזות של הכרת הבורא ית"ש, עזות הנובעת מאהבת ה', והעזו והחדוה והששון להיות מוכן למות על קדושת שמו. ובמדת עזות כזו לא הצטיינה שום אומה שבעולם, אלא ישראל בלבד, ומשום כך נתנה התורה לישראל שהיא "עזו", "לעם עזו", כדי שיעמדו בתורתן ובקיומן, בכל הנסיונות, ובגלותן בין העמים.

המצליח בזמן מלחמה יכול ליפול בזמן שלוה

אבל יש גם שהנסיון הוכיח שהרבה מן הגיבורים המנצחים בשוכם מן המלחמות, עטורי כבוד והוד והם חוזרים לחיי שלוה, אזי הם מאבדים הרבה מאד, מרום-מעלתם וכל הודם הולך הלך והסתלק והתנדף, כל ההוד שהיה חופף עליהם בימי התלבטותם והתאבקותם עם מתנגדיהם הולך הלך ושקוע נמוג והלום, ויש שנשכחים לגמרי, ויש שאינם יכולים להסתגל ולהסתדר במצב של שלוה, ושפעמים הפוכים לאיזה כח רועץ והורס בתוככי המדינה שהם מסרו את נפשם בכדי לקוממה ולחזקה.

וזרות כזו תקרה לעתים קרובות את אנשי הרוח גם כן בתקופות התלבטותם והתייסרותם, הן עולים ומתעלים בשלבי הרוח וההשגות האלקיות, אבל כשמגיעים לאיזה שלב של מנוחה ושל שלווה, הרי הם כנסוגים אחורנית ומגלים סימני חולשה ונפילה.

33

ומה שיקרה לאיש הרוח פרטי, במובן כזה, קרה גם לכלל ישראל, בכמה וכמה מתקופות קורותיהם, עזים וקשים היו, בעלי גבורה ונצחון, דווקא בתקופות עינוייהם האינמיים ביותר, סבלו סבל על-אנושי שקשה להעלות על הדעת, וגילו בשעה זו זוהר נפשי גדול ונורא. אבל בהגיעם למצב של שלוה ידועה, של התפנקות מתוך מנוחה וחיי חופש, התחילו להראות סימני חולשה ופיגור. וכמשי"א ז"ל, "יאמר לוי: אמר הקב"ה 'בחורבנה' העמידה לי צדיקים,

ג. תנועה של חסד

ואין הדברים מתפרשים, אלא לאור מה שהנחנו בכמה מקומות. ש"עולם חסד יבנה" (הילים פטג) - מידות שונות יש, בהן מנהיג הקב"ה את עולמו. חולקת מידת החסד שם לעצמה, שמלבד היותה מידה של הנהגה כיתר המידות וזיווגיהן, היא משמשת בנוסף, אף כאמת בניין.

שמידת החסד, הינה גורם ממריץ, מדרבן, מפעיל. העושה מתוך אהבה, פועל במלוא להט אהבתו, וכל כחות נפשו נעשים שותפים לתנועת פעילות פוריה. כל העוצמות הגנוזות בבתי-גואי, כולן מוצאות פורקן ומוצא, בעשיה נמרצת למען האהוב. האהוב מגייס כל-כחות פנימי, כל תנועת נפש, לאהבה.

שכלל גדול הוא כהנהגת אדם, שרק שאפתנות עזה, יעד מאתגר, עשויים להניעו ולנערו מן העצלות הטבועה בו בתולדה. ולעולם לא יבואו סגולותיו הפנימיות לידי יישום מלא, אלא כשמתעוררת בו עוז השאיפה לכבוש פסגות. ורבים מכחות נפשו של אדם, שרויים בעומקה של תרדמה. כי רוב תנועות הנפש, רדומות-גנוזות בחציין תרדמת הזמן. ורק בהתעורר באדם יצר תנופת עשיה נמרצת, הם נחשפים ונפעלים. וגם כחות נפש 'כהים', מודחקים, תנועות נפש שאין אדם מכירם, קמטי נפש שמתחת לסף התודעה, באים לידי חשיפה בעת התעוררות של אהבה. ופעולות שנבצר-מאדם בשעות שיגרה להניעם, תנועות שאין בידו בחיי יומיום להפעיל, קמות לתחיה ובאות לידי תנועה ויישום, בשעת עירות האהבה.

* וכל בניין שיעור קומה רוחני, מסדו ותחילתו בחסד. כנסת ישראל, ראשיה ותשתיתה, ב'חסד לאברהם'. והיא גם המידה בה מציין הנביא את ייחודו של דור יוצאי מצרים, את סגולות אותן שעות גדולות, בהן צעדו ישראל אחר ה' במדבר לקראת מתן תורה: "זכרתי לך חסד נעוריד אהבת כלולותיך לכתך אחרי וגו'" (וימיה בג). ומקדש ה' נמי, הוסד על הרמת תרומות ישראל במשכן. ודוד נפסל, ונבחר שלמה תחתיו לבנותו, "כי שלמה יהיה שמו ושלוש ושקט אתן על ישראל בימיו. הוא יבנה בית לשמי וגו'" (דה"א כב-טז). ומחסדה של רות, הוחלה השתלשלות מלכות בית דוד; ולשם כך נכתבה המגילה הזו כולה (רות רבה ב,טו).

• כי ללא כח התנועה העוצמתי המקופל בחביוני מידת החסד, אין מסד של תקומה לשום יצירה והתחדשות.

ד. אילת אהבים

ובזה"ק מקבלים הדברים הדגשה מופלגה. שם נתפרש, שגם האנרגיה הנפשית המשמשת בדרך כלל את הרע ותשוקותיו, צריכה אף היא להרתם ולשמש כל, במעשה קבלת התורה. וביתר תוקף: היא תנאי קודם, למעשה קבלת התורה:

"זכיתי מתניית אחרת להא עניינא דיצר הרע יתנשי מן עלמא, בר ההיא שעתא לזיווגא. אמר ליה, חייך, הכי אצטריך יצר הרע לשולט, כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע, חדוותא דשעמטא לא ליהוי, אבל לא מנוולה כקדמיחא למחטי ביה". (סדרש העולם קלח, א)

שדבר זה אמור בתורה ושנוי בבניאים, שעתידי הקב"ה לעתיד לבוא, לבער את יצר-הרע מן העולם. וביארו כאן רבותינו, שמילת ערלת הלב המעותדת, אינה אמורה אלא ביחס ליצרא דעשיו - יצר הגאווה, התקיפות והרציחה. אבל יצר החמדה נהתאווה, לעומתו, אף ההוא עלמא דעתיד לאיתחדאה יהא זקוק לו במידה. שכשם שגשמי המטר מפרים את העולם, כך 'חדוותא דשמעתתא' - שהינה תולדת יצר החמדה - מדרשנת את השמועה. וכשם שאין הקרקע יכולה לפרות, ללא כוחן של מים. כך אין דברי תורה רבין, ללא זיבולם המתמיד בעפ' עוצמת תנועותיה של מידת החסד.

* מעשה קבלת התורה. מותנה איפוא בקבוץ תנועות ורצונות הנפש כולם, התימתם ושעבודם לעבודת התורה. שכדי לקבל תורה, אין די בפנינו כלי הנפש, לקבלת עולה. לפי שעסק התורה, כרוך ומותנה, בהפעלת כל האנרגיה הנפשית ללא שיווין. בהתנועת השאיפות, התאוות והחמדות, כולן, למעשה התורה. ואלמלא כוחה של החמדה, אין אדם יכול לדבוק בתורה דיבוק שלם.

ובאמת, יסודן של דברים, מפורש פרוש לפנינו, בלשון רבינו הרמב"ם: "יתירה מכל זאת אמרו, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומר (משלי ה'ט): 'אילת אהבים ויעלת חן וזיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד'". (סוף ה' אס"ב)

"...אם יבוא לו הרהור, יסייע לבו מדברי הבאי והשחתה, לדברי תורה, שהיא אילת אהבים ויעלת חן". (שם כא,ט)

ואין הדברים מתפרשים, אלא לאור מה שנחנו כאן. שייצר החמדה והתשוקה; יסודם ותשתיתם נטועים על אדני הכושר והשאיפה, לפעול במרצות, לבנות ולהעניק. וזהו אחד הכחות הבסיסיים ביותר הנטועים באדם. ובידנו לנווט את הכח הזה, ולהדבירו לכיוונים אחרים של התחסדות. ועבודת ה' - אם היא נעשית בכוונה הראויה ומתוך שמחה - הינה מהלך של מסירת כחות גוף ונפש לבורא ית'. ובאמת, שאין שום התחסדות אחרת, עשויה לבטא את הסגולה הזו במלואה, לבד ממעשה התורה, שהוא עבודה המקפת את כל כולו של אדם-עבודת ה', הינה אם כן הדרך העיקרית והמלאה ביותר, המסוגלת להעניק פורקן, לתחושת ההענקה וההתמסרות הקיימים באדם. "אין חסיד, אלא המתחסד עם קונו!" (זוה"ק דברים רפא).

אלא שמתוך מה שהעלו רבותנו בעלי הרז, הדברים מקבלים משנה עומק. שמדבריהם למדנו, שאי אפשר כלל למעשה העבודה להתרקם, אלא במרקעו של לב מלא חמדה. אלא שעלינו לנווט כישור הנעתי עוצמתי זה, לאפיקים של קדושה. ולשם כך אכן יצק הקב"ה יצירה עזה וסוחפת זו.

ה. משימת הגלות

* ודבר זה אנו נווחלים מפי חכמים בכל מקום, שהגלויות שגלו להן ישראל, נועד להם תפקיד בונה. שאמנם ודאי, מחמת חטאם הם גולים, אבל בו-זמנית חופנת להם הגלות, תפקידים ומשימות ייחודיות, פקידות שאינן עשויות להתמלא בתנאים של גאולה. כלומר, שלא לבד שמהמורות הגלות, מהוות דרכים עלומות של תקון לחטא. אלא יתרה מזו, היא מזמנת להם גם לבנים של בניין, לבנים שאינן זמינות להם, בהיותם גאולים.

כי כל עם ולשון, יש בו ייחוד רוחני, תכונות חיוביות ברות קיום ותועלת, המיוחדות ומסיימות אותו כאומה לעצמה. אלא שאותו יסוד רוחני, בלול 'מעורב' בעפרויות וטינוף, ולא עוד, אלא שבהיותו משמש באומה שפלה, עם רשע, הרי ה'יצוץ' שבו וגולה ביד הטומאה, והוא עומד ומצפה כל שעה, להגאל מאסוריו.

וישראל זקוקים לכל אותם כוחות-הבלועים באומות, לשם עבודת ה' דידהו. מוטל עליהם איפוא, לערוך 'בירור' באומות, לנפות מהם את היסוד הרוחני החיוני שבהם, ללמדו מהם, לעכלו ולהלביעו לקרבם, ולרתמו לעבודת ה'. [וכבר הרחבנו בזה דברים באסופות לשמות: "מסילות הגלות" ר'פרשת הסירוב].

ו. פקידת ה'הוחים'

וארץ מצרים, נתייחדה, כאמור, במסיים, בעומק טומאת עריות שהייתה. שורה שוכנת בה. ואין לך אומה ולשון שהיו שקועים בסיאוב זה, כמו המצרים. זהו איפוא מקום הגלות של ייצר החמדה שנשבה.

והרינו מקשרים מעתה את דיבורנו, ואוגדים אותם באלומה. שכחות אלו עצמן, עוצמות החמדה שהיו גולות שבויות במצרים, נצרכו להם לישראל בהכרח ובדחיפות, כדי לילך עמם להקביל פני שכניה. שאלמלא גלו ישראל לערוות מצרים, לא היה להם מהיכן לשאוב, את העוצמות הנפש העזות, את תנועות החסד הסוערות, הנדרשות מן הרוצה ליצור כלים לסגל תורה. ואלמלא היו מתעטרים אותה שעה, בעוצמת אשדות תנועות מידה זו, הפורה ומפרה, לא היו כליהם ערוכים כראוי, להתעוררות חדוותא דשמעתתא, הנצרכת לעת קבלת תורה. זהו איפוא צורתו של ה'רכוש גדול', שרכשו אבותנו בגולה המצרית. ומצוידיים ב'רכוש' זה, בתלהובת 'אהבת כלולות' ממריצה, יצאו גאולים להקביל פני שכניה בסיני.

ומכאן בוקע אורו של המאמר שאנו דנים בו:

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו (יה, ה). וברשינו: מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל. אשר אני מביא אתכם שמה מגיד שאותן עממין שכבשו ישראל מקולקלים יותר מכולם (ת"י). דברים אלה צריכים להבינם, כי מה זה אשר הקב"ה הושיבם במקוון במצרים, במקום הכי מקולקל, ובדור הכי מקולקל? והאם אמנם אין בזה כל שייכות בעצם לישראל? ומה משמיענו ומלמדנו איפוא כל אלה הדברים? וכבר דברנו בזה בימי חג הפסח בהבנת הענין הזה, אם אמנם כי זה המקום וזה הדור בין כך ובין כך, הם כלעצמם היו מקולקלים, וקלקולם הם, זה ה"י הסיבה מאת ההשגחה בהבאת ישראל לשם, לנסיון להם ולזופת לגאולתם בהמרם שם ממצעשה ארץ מצרים. וכאמרם ו"ל (ויק"ר לב, ה) גן נעול אחותי כלה, על ידי שגדרו ישראל במצרים עצמן מן הערה נגאלו מצרים. ואפשר גם כי יכולים ללמד בביאור הענין, כי הגויים נתקלקלו אמנם מחמת ביאתם וישבתם של ישראל שמה, וישבתם של ישראל גרמה למצריים שהתעו בו ומעשיהם, וכן ביאתם של ישראל גרמה לכנעניים שהתעו בו מעשיהם. ואמנם כי כן אנו יכולים לראות באמת מדברי הימים, ומעשים בכל יום של ישראל בין האומות, כי רשעת הגויים יותר מתגברת דוקא באלה המקומות הנמצאים שם יהודים, ואם כנים אנחנו בעמדתנו זו הנה זה באמת מופת גדול באמונה.

כי אותם כחות עצמם הבלועים בטומאת העממין, שהם משמשים בהם לסאב, הם גופם נצרכים להם לישראל - בלבוש של קדושה - על מנת לקבל עולה של תורה משלם. אי אפשר איפוא להביא כליה למידות הללו. שאם יכלו המצרים, יפגם וימר גם ניוחחה של השושנה. והוא שמזהיר כאן הכתוב:

"כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וגו'. את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ולכת בהם".

כלומר, שאת אותן הכחות עצמן ששימשו את המצרים במצרים, שומה עליכם להפנות לאפיקים של קדושה, ומכוחם גופם, להלך ולהתורמם בנתיבותיה של תורה. וכיוצא בדבר, אף ביחס לטומאה שהספיגו כנענים בחמדת הארץ, וכמו שהארכנו בפרשת מצורע.

והריני למדים מכלל, שמקרא זה, לא לעצמו בלבד יצא, על מנת להפרישנו מתיעוב העריות המפורט להלן בפרשה. שהוא בא להורות לנו גם כן, כיצד ולהיכן עלינו לתעל ולנתב, את כחות הסער העוים הללו. שהסגולות הללו עצמן צריכות לשמש לנו, על מנת ש"את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ולכת בהם".

43 פרשת אחרי התורה ט"ז

ובזה שבאו ישראל לישב שם, טיהרו וקידשו את המקום, וגם היום בכל מקום שיושבים שם ישראל, הוא כדי לתקן תיקונים, ולברר ניצוצות הקדושים שנפלו ונבלעו לתוך הקליפות הטמאות. כמו שהיה עם יוסף הצדיק, שהוא היה הראשון שנשלח למצרים לבית פוטיפר, וזאת כדי לשבור את כוח הטומאה הגדולה שהיה שם. ובה ששמד כנסיון העצום, וזה להיות מְכֻנָּה בשם 'צדיק יסוד עולם'.

והדגישה כאן התורה הק' [וכדפירש רש"י], שלא רק 'ארץ מצרים' שישבו שם היה מקולקל, אלא גם ארץ כנען שאני מביא אתכם שמה, הוא מקום שקלקלו שם מאד, וגם האנשים שבו מקולקלים ביותר, ועל כן אמר להם שיכינו לעצמם כח ועזו ללחום שם מלחמת ה' ברמה, כי זה התכלית.

וכך היה במשך הדורות, בכל מקום ובכל זמן, שכלל ישראל נשלח בכל השנים ובכל הזמנים, ללחום ולהראות את כוח הקדושה, ולשבר את כוח הטומאה. וכל שהיה לו כוח קדושה יותר גדול, היה צריך לשבר כוח הטומאה יותר גדול.

וצריך שיקח מזה כל אחד דרך ויסוד בעבודת ה', שבכל מקום שיהודי ירא שמים הולך לשם, בוודאי משמים סיבכו שיגיע לשם, כדי להוציא יקר מזולל' (ירמ' טו, יט) ולתקן הבירורים והניצוצות שם. ועבור התיקון הזה שהוא הכרחי, הוא נזקק לפעמים ללחום במלחמת יצר עצומה ומרובת נסיונות. וכל שהמקום גרוע יותר, סימן הוא שהמקום הזה יכול להתקדש יותר. ולכן לא יפחד משום דבר, רק יתגבר על יצרו, וינהל את מלחמת הקדושה שנשלח לזה, כי משמים יהיו בוודאי בעזרו.

וצריך כל אחד לדעת, שלא בא לעולם כדי לחיות חיי רווחה ותענוגים גשמיים, אלא אך יצק כדי ללחום את מלחמת הקדושה הפרטית שלו, ולתקן ולברר את הרע שהוא נברא לתקנו. וכמו שכתב בחובות הלכות' (שער יחוד המעשה פ"ה) שאמרו על חסיד, שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, אמה להם: שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה! אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר וחיליו.

46

ודאי כי היהודים לא הם המקלקלים את הגויים שכניהם בפשוטו. אבל ביאור הענין הוא ככה. הלא תדעו כי ישראל ואומות שני הפכים הם בתכלית, לא רק כשתי אומות בעלמא, אשר אם כי מחולקות הן אומה מתברתה, אבל לא הפכים הן, הנה גם צרפת ואשכנז מריבים זע"ז, אבל אין זה כי אם מריבה על עסקים ועסקים אשר ביניהם, ובסוד עשייתם, תסור זה כל מלחמותיהם, כי אם כי הם שתי אומות אבל סוכ"ס ממשפחת האומות הן, יש מה אשר מאחדם, לא כן ישראל ושאר האומות, לא עסקי עסקים עושים ביניהם מלחמות ומריבות, אלא מלחמה נצחית יש כאן, סוד המלחמה של קדושה וטומאה.

שנאת האומות לישראל היא מהסודות הכי גדולים אשר בבריאה. למעלה מן הטבע, למעלה מן כל המהלכים. הנה אנו רואים באחרונה אין שחדשו שוב את ה, פרוטוקולים של זקני ציון, ומנהלים משפטים גדולים עליהם, ולהשתומם לראות אין שהגויים גם מאמינים בזה כבעובדת הדאית, ומה לא כתוב בהם? - כי היהודים נמצאים בכל פנות העולם, וכי היהודים מנהלים בתוך כל הממשלות, וכי הם המכריעים כל דבר גדול וקטן, הם המנהלים את כל מלחמות האומות, למען להתריב את כל העולם, למען להשמד להרוג ולאבד את כל הגויים, וכי מתכוננים בלילה אחת לשחוט את כל הגרמנים, וכדומה וכדומה בבלולים ושטויות אשר ממש לא יאומן כי מי שיש לו איזה מוח בקדקדו, יאמין בכזאת! ואנחנו מורגלים כבר ועוברים על כל הדברים בלי שימת לב, אבל המתבונן יבין ויראה מזה המופת הכי גדול על אמונה, אל נביט על הדברים בהבטה שטחית, עמוק עמוק הוא הענין, הוא סוד הפחד והאימה של הטומאה מן פני הקדושה. חז"ל (שם פט.) אומרים מאי ה' סיני - שירדה שנאת לאומות העולם עליו וכו' למה נקרא שמו ה' חורב - שירדה חורבה לאומות העולם עליו. כל מה שעלו ישראל כן גדלה השנאה. מצינו בחז"ל בכמה מקומות, אין שכנסת ישראל אומרת להקב"ה אתה גרמת לנו, כי לולא אתה ברוך הוא, היינו מתערבין בגוים וחלוננו מסבל, כל יותר שאנו דבקים בה' אלקינו, רשעת הגוים מתגברת, ללא כל סיבה וללא כל מהלך. פעם הלכתי לי לטייל, והנה עמד לו תינוק בכרי משחק עם איזה שוט בידו, ובעברי לפניו, והנה העביר עלי את השוט להכותני. אמרתי לי אז: הנה כן הלכו ועברו על דרך זה כמה מאות גוים, ומה ראה תנוק זה להכות דוקא אותי, וכי מי הורה לו על זה? אבל התירוץ הוא, כי מי למד להתחול לשנוא את העכבר? לימדיים רבים צריכים על זה?!! הנה זה כן בעצם טבעם, אש ומים הפכים הם בתכלית, לעולם לא יהי שלום ביניהם, הוא סוד ישראל ואומות, סוד הקדושה והטומאה, הפכים הם בתכלית, ומן הידוע כי הפכים הנה כל שיגבור האחד יתגבר השני לעומתו. למה מעשיהם של מצרים מקולקלים מכל האומות? הנה זה מגדל סוד הקדושה של ישראל. למה המקום שבו ישבו ובאו ישראל מקולקל